

Ortografia w ruchu

Praca nad wyrabianiem nawyków ortograficznych uczniów jest dla nauczyciela trudnym i odpowiedzialnym zadaniem. Wiele trudności muszą też pokonywać uczniowie.

■ Ewa Baranowska

Czy uczenie się ortografii może być przyjemnością? Oczywiście, gdy będziemy uczyć się bawiąc, zgodnie z tym, co powiedział Glenn Doman:

Zabawa jest nauką, nauka jest zabawą, im więcej zabawy, tym więcej nauki.

Musimy też pamiętać, że naturalną potrzebą dzieci jest potrzeba ruchu, którą powinniśmy wykorzystywać jako fundament, na którym zostanie zbudowana konstrukcja procesu nauczania – uczenia się. Uczeń aktywny ruchowo podczas zajęć efektywniej pracuje i łatwiej zapamiętuje treści kształcenia. Dlatego chciałabym zaproponować „ortografię w ruchu”. Dzięki tej technice zarówno wzrokowcy, słuchowcy, jak i kinestetycy mogą przyswoić trudny materiał ortograficzny, gdyż zaangażowane są zmysły: słuchu, wzroku, kinestezji; w znacznym stopniu wykorzystana jest pamięć ruchów oraz wyobraźnia, która, jak wiemy, u dzieci jest nieograniczona. Uczniowie uczą się ortografii nie tylko czytając i pisząc, ale także ruszając się, co w ogromnym stopniu zaspokaja ich potrzeby, a także dostarcza dużo radości.

Nieskomplikowane figury

Za pomocą ciała (wykonując odpowiednią pozę) pokazują, jaką „trudną” literę dany ortogram zawiera. Dzieci przedstawiają litery: *ó, u, ź, rz, h, ch* za pomocą nieskomplikowanych figur.

„Ortografia w ruchu” uczy pisowni wyrazów nie związanych z żadną regułą ortograficzną. Pamiętajmy, że to właśnie pamięć ruchowa i wyobraźnia są ważnymi elementami procesów zapamiętywania takich wyrazów.

Tok postępowania:

1. Obserwacja i gromadzenie materiału słownikowego z określonymi trudnościami ortograficznymi.

Najlepiej, gdy wybieramy trudności ortograficzne parami, do sześciu ortogramów, w następujących grupach:

ó – u

ź – rz

h – ch

2. Formułowanie reguły ortograficznej.

Wybieramy ortogramy, których pisowni nie można wyjaśnić za pomocą zasad ortograficznych.

3. Wyrabianie nawyku poprawnej pisowni poprzez zastosowanie „ortografii w ruchu”.

Wydajemy uczniom następujące polecenia:

- Przeczytaj głośno wybrane wyrazy (dzieci czytają pojedynczo lub chórem).

Najpierw zapisujemy ortogramy z jedną trudnością ortograficzną, a po nich z drugą, np.:

król, skóra, córka, kula, lustro, komputer

Trudną literę w wyrazach zaznaczamy wybranym kolorem. Podobnie postępujemy z dwiema następnymi grupami orto-

gramów (*ż – r i h – ch*). Wybór trudnych wyrazów zależy od aktualnie opracowywanej tematyki i treści programowych.

- Przeczytaj jeszcze raz wybrane wyrazy po cichu.
- Powiedz te wyrazy z pamięci, mając zamknięte oczy.
- Przeczytaj powtórnie wyrazy, sprawdzając, czy dobrze zapamiętałeś.
- Napisz je z pamięci.
- Sprawdź zapis i nanieś poprawki, zaznacz trudną literę w każdym wyrazie wybranym kolorem.
- Pokaż za pomocą ruchu, wykonując odpowiednią figurę, trudną literę, która występuje w wyrazie.

Najpierw demonstruje nauczyciel, następnie uczniowie.

Podczas pokazywania trudnych liter uczniowie wymawiają głośno dany wyraz, a potem zamykają oczy i stojąc w odpowiedniej pozie, przypominają sobie poprawny zapis ortogramu. Mogą też w wyobraźni tworzyć śmieszne, a nawet dziwne obrazy ilustrujące wybrane wyrazy według pomysłów nauczyciela, np.: Wyobraź sobie teraz króla, który zamiast korony ma na głowie *ó* lub wyobraź sobie zaczarowane lustro, w którym odbija się wielka litera *u*.

- Pobaw się ze mną w pokazywanie – ćwiczenie utrwalające.

Nauczyciel lub osoba prowadząca mówi poznany wyraz, a dzieci pokazują, tworząc odpowiednią figurę. Jaka trudna litera występuje w tym ortogramie?

Osoba prowadząca zabawę mówi wyrazy nie po kolei oraz uważnie sprawdza, czy grupa właściwie pokazuje i ewentualnie poprawia, sama demonstrując odpowiednią pozę. Po kilku powtórzeniach może nastąpić zmiana prowadzącego.

- Ułóż zdania z wybranymi ortogramami i napisz je w zeszycie.

Uczniowie mogą zapisać wymyślone zdania przez siebie lub wybrać jedno z grupy, ale za każdym razem ułożone przez inną osobę.

- Zapisz poznane wyrazy w słowniczku ortograficznym, w odpowiednim bloku.

Fot. 1. Tak pokazujemy literę *ó* – nogi skrzyżowane, ręce złączone nad głową

Fot. 2. Tak pokazujemy literę *u* – nogi w małym rozkroku, lekko ugięte w kolanach, ręce zgięte w łokciach, dłonie na wysokości głowy

Fot. 3. Tak pokazujemy literę ż: ręce zgięte w łokciach, jedna nad drugą, poniżej głowy, głowa imituje kropkę nad nad ż, nogi wyprostowane

Fot. 4. Tak pokazujemy dwuznak rz: Lewa noga uniesiona, zgięta w kolanie, lewa ręka zgięta w łokciu, prawa ręka dotyka palcami lewej, prostopadle do niej, na wysokości nadgarstka

Podobnie postępujemy z pozostałymi grupami, czyli z wyrazami posiadającymi: *ż* – *rz* oraz *h* – *ch*.

Ważne jest powtarzanie

Podczas pokazywania „trudnych” liter w wyrazach z tych grup, uczniowie wykonują inne figury.

Uwaga, jeżeli w wybranym ortogramie występuje więcej niż jedna trudność ortograficzna, np. *tchórz*, *żółw*, *kozuch*, *burza*, *hutnik*, to musimy pamiętać, że tok postępowania jest taki sam, tylko do podkreślania trudnych liter wybieramy więcej kolorów (jeden kolor do jednej trudnej litery), a podczas pokazywania demonstrujemy je po kolei (według zapisu), wymawiając głośno, powoli dany ortogram.

Pamiętajmy także, że bardzo ważnym elementem pracy nad ortografią jest powtarza-

nie, które ma ogromny wpływ na wykształcanie nawyków ortograficznych. Dzieci bardzo chętnie ruszają się, wykonując figury imitujące trudne litery, bo przecież umysł i ciało nie funkcjonują oddzielnie. Ruch ma ścisły związek z rozwojem intelektualnym, nasze ciało także posiada „własną” pamięć, więc stosowanie „ortografii w ruchu” na pewno pozytywnie wpłynie na efektywne uczenie się. Tę technikę można również śmiało wykorzystywać w pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Mam tu na myśli głównie uczniów z dysortografią. Chcę też podkreślić, że przedstawioną przeze mnie propozycję można modyfikować według własnych pomysłów.

Co go interesuje...

Zalety „ortografii w ruchu”:

- rozwija pamięć (zwłaszcza dowolną) oraz wyobraźnię;

Fot. 5. Tak pokazujemy literę h: Stoimy bokiem, zwróceniem w prawo, nogi wyprostowane, ręce wyciągnięte przed siebie, dłonie skierowane w dół

Fot. 6. Tak pokazujemy dwuznak ch: Stoimy bokiem, zwróceniem w prawo, nogi wyprostowane, lewą rękę wyciągamy przed siebie, dłoń skierowana w dół, prawą rękę z tyłu opieramy na biodrze

- rozwija umiejętność koncentracji uwagi;
- rozwija twórcze myślenie;
- wykorzystuje tak ważną u dzieci potrzebę ruchu;
- wyrabia nawyk poprawnej pisowni trudnych ortogramów;
- obejmuje uczenie się polisensoryczne, integrujące obie półkule mózgowe;
- rozwija motywację;
- rozwija także zainteresowanie ortografią, dzieci uczą się, bawiąc.

Wiemy przecież, że uczeń łatwiej i na dłużej zapamiętuje to, co go interesuje, co jest dla niego przyjemne. Przypomina o tym wszystkim nauczycielom William James: *Nauczając, musisz wypracować u swego ucznia takie wewnętrzne zainteresowanie tym, czego masz zamiar go nauczyć, że każdy inny przedmiot uwagi zostaje przepędzony z jego myśli.*

Rozbudzajmy więc takie zainteresowanie u wszystkich naszych uczniów, pracując nad ich ortografią.

mgr EWA BARANOWSKA

Szkoła Podstawowa im. Króla Zygmunta Augusta
w Wasilkowie

LITERATURA

- C. Hannaford, *Zmysłne ruchy, które doskonają umysł*, Warszawa 1998, Medyk sp. z o.o.
- E. Polański, A. Jakubowicz, F. Dyka, *Ortografia i interpunkcja w nauczaniu początkowym*, Łódź 1996, JUKA.
- J. Podracki, *Nowe rozstrzygnięcia ortograficzne*, „Życie Szkoły” 2005 nr 4.
- W. Turewicz (red.), *Jak pomóc dziecku z dysortografią*, Zielona Góra 2000.
- B. Zakrzewska, *Ortografia – twój sukces!*, Warszawa 1998, WSiP.